

De verkiezing van de eeuwige student

De eeuwige student: in de volksmond staat hij voor de profiteur, die op kosten van ouders of de staat eindeloos staat ingeschreven bij universiteiten onder het mom van studeren zonder ooit een diploma te behalen. HOVO Nederland beschouwt de titel als een eretitel voor haar eigen studenten: de duizenden vijftigplussers die jaarlijks genieten van het brede onderwijsaanbod van HOVO. Leren omdat het kan, niet omdat het moet, is het motto dat voor de HOVO-deelnemer geldt: iedereen die bij HOVO colleges volgt, doet dit puur vanwege zijn of haar eigen plezier.

De campagne “Gezocht: eeuwige student” beoogde deze vrijwillige, eeuwige studenten meer bekendheid te geven. Mensen konden geschikte kandidaten nomineren voor de titel “Eeuwige student van het jaar.” Dit leverde bijna 150 kandidaten op, die allen blij gaven van een grote liefde voor kennis opdoen, en niet zelden ook kennis overdragen aan anderen. Op 10 oktober j.l. vond de bekendmaking plaats van de eeuwige HOVO-student.

Tijdens deze feestelijke prijsuitreiking aan de Vrije Universiteit in Amsterdam werden niet alleen de winnaars bekend gemaakt, maar werd ook de jury in de gelegenheid gesteld hun visie op de ‘eeuwige student’ te geven.

Ter inleiding wees **prof.dr. Eric Bleumink** (voorzitter HOVO Nederland) erop dat ca. 1 miljoen Nederlanders zich ontplooiën door te blijven leren, en dat HOVO hier een eigen bijdrage aan levert in de vorm van ca. 1000 cursussen en colleges op jaarbasis in 32 lesplaatsen in Nederland. Hij zei het te betreuren dat de overheid zich zo weinig interesseert voor een ander soort leren dan het klassieke ‘leren voor de baas’: HOVO geeft de mogelijkheid voor ouderen om maatschappelijk actief te blijven en om ook een voorbeeld voor anderen te zijn in hun wens te willen blijven leren. De aanwezige 99-jarige HOVO-cursiste die al jaren HOVO-cursussen volgt mocht dan ook op applaus rekenen van de aanwezigen, en kan ook jongeren laten zien hoe veel waarde leren als doel op zich heeft.

HOVO staat voor Triple A

Prof. dr. Iteke Weeda schetste hoe wij in de loop van onze 100.000 jaar evolutie zijn ontwikkeld van een jagers/verzamelaar maatschappij (90% van die tijd), naar een agrariërsmaatschappij (9% van de tijd), toen een periode van de Industriële Revolutie doormaakten (1%) en vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw een kennismaatschappij zijn gaan vormen. Inmiddels gaan we steeds meer toe naar een belevenismaatschappij: van kennis naar ervaring, naar verhalen. Kennis is niet zomaar neutrale kennis, maar kennis die je raakt. Onderzoek naar leiderschap laat zien dat onze toekomst ligt in een triple A: De A van Authenticiteit in plaats van leiderschap gebaseerd op status. Dit sluit aan bij de oudgriekse inzichten dat naarmate mensen het beter krijgen zelfontplooiing belangrijker wordt.

De A van Androgyn: typisch mannelijk of typische vrouwelijke extremen hebben niet de toekomst, beide zijn belangrijk.

De A van Altruïstisch: jezelf ontwikkelen met als doel dat anderen zich aan jou kunnen ontwikkelen: het doorgeven van kennis en ervaring wordt belangrijker. HOVO is een prachtig voorbeeld van een ontwikkeling van waar wij in de toekomst heen moeten: een spirituele levenshouding waarin niet verbittering maar verbetering centraal staat.

Wie niet meer leert is pas echt oud

Prof. Frits de Lange stelde zich de vraag hoe vorige generaties ouder werden en in hoeverre dit verschilt van de huidige generatie ouderen. Fysiek verandert er niet zoveel, behalve dat het lichaam ouder wordt. Maar mentaal zijn er enorme veranderingen te zien. De hele constructie van wat 'ouder' is bedenken wij als maatschappij met elkaar, en is erg veranderd. Het traditionele beeld is dat van 'opgaan – blinken – verzinken', zoals geïllustreerd wordt in de middeleeuwse prenten van de levenstrap met een opgaande en neergaande lijn die vanaf het vijftigste levensjaar wordt ingezet.

De nieuwe levensloop bestaat uit zuilen die naast elkaar bestaan: scholing – werk – zorg – vrije tijd komen in alle levensfasen voor. Dat vervangt het traditionele gestapelde beeld van elkaar opvolgende fasen van scholing, werk en pensioen. Voor Frits de Lange hoort ook leren in die naast elkaar staande zuilen thuis: gedurende het hele leven leren mensen. Als wij ouderen als participierend willen beschouwen, zijn kennis, leren en participatie noodzakelijk, en is het oude beeld van terugtrekking niet meer passend. Weliswaar is het aanvaarden van de eigen eindigheid nog steeds belangrijk, maar het is zaak hier niet te vroeg mee te beginnen! Belangrijker is het om burgerschap uit te blijven oefenen, en daarvoor is kennis noodzakelijk.

Volgens Frits de Lange zal een verschuiving plaatsvinden in oudereneducatie:

1. Zelfontplooiing en zelfverwerkelijking zijn belangrijke motieven, een leergierigheid tot je laatste snik, zingeving als vraagstuk en de vraag: wat is de zin van de derde levensfase, met aandacht voor de levenskunst, zijn van belang. Met andere woorden: de vragen waarover je niet kunt vergaderen.
2. Ook van belang is het nog meetellen, het bureaucratisch competent zijn. Dat moet niet alleen zijn voorbehouden aan de blanke, hoogopgeleide man die zijn weg in de bureaucratie wel weet te vinden, maar moet ook gelden voor alle ouderen.
3. Oudereneducatie moet de zelfredzaamheid vergroten – iets waarin HOVO een rol kan spelen. Gezien de noodzaak dat 55 – 65-jarigen ook moeten blijven werken, zou HOVO ook een rol kunnen of zelfs moeten spelen in het vergroten van de 'employability' van deze groep. Wat dat betreft is het beeld van ouderen ook aan herziening toe: zo blijkt dat ouderen beter zijn op het gebied van informatiestrategisch inzicht in computers dan jongeren, met andere woorden: ze vinden beter wat ze zoeken dan jongeren, alleen zijn jongeren sneller.

De conclusie van Frits de Lange is duidelijk. Vroeger ging je eerst leren en dan werd je oud en hoefde je niet meer te leren. Dit is in de huidige samenleving geen optie meer. Nu geldt: wie niet meer leert is pas echt oud!

Vijftigplussers die zeggen dat ze nog namen kunnen onthouden, moet je ernstig wantrouwen

Prof.dr. Willem Gispen is als hersendeskundige op een andere wijze geïnteresseerd in ouderen. Het denken over hersenen en ouder worden is moeilijk, laat dat duidelijk zijn: “If our human brain would be so simplet hat we understand it, we were so simple that we wouldn’t understand it”.

Maar wel is voor hem duidelijk dat “the older you grow, the more you glow”, hoewel dit meer op de mens dan op zijn hersenen slaat. Gispen plaatst een relativerende opmerking bij het inmiddels bekende “Use it or lose it”: als je op latere leeftijd nog moet beginnen met je hersenen trainen, gaat het niet meer werken. Al snel na je twintigste verlies je hersencapaciteit. Sterker nog, grapt hij – zelf ook reeds enige tijd de vijftig gepasseerd: mensen die na hun vijftigste zeggen dat ze nog namen kunnen onthouden, moet je ernstig wantrouwen.

Eeuwige studenten

Aansluitend aan deze bijdragen, die zowel informatief als vermakelijk waren, werd het juryrapport voorgelezen en werden zowel de winnaars van de boekenpakketten (aangeboden door de VU Boekhandel) bekendgemaakt als de winnares die zich ‘eeuwige student van het jaar 2009-2010) mag noemen. Na afloop was er gelegenheid de winnaars te feliciteren onder het genot van een drankje en een hapje.